

MEMORANDUM

PROVINCIE ■■ UTRECHT

LANDELIJKE INFORMATIE OVER ONTWIKKELING LUCHTKWALITEIT EN VOORTGANG SCHONE LUCHT AKKOORD

PS2022MM03

DATUM 06-04-2022
VAN Rob van Muilekom
AAN Statencommissie Milieu en Mobiliteit

Op 14 maart heeft Staatssecretaris Heijnen van Infrastructuur en Waterstaat een brief naar de Tweede Kamer gestuurd over de eerste voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord (SLA). Uit de voortgangsrapportage blijkt dat het SLA effect heeft, dat Nederland op koers ligt om de doelen van het SLA te halen en dat het van belang is om te zorgen dat alle maatregelen ook daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden om de doelen te behalen.

Met dit memo informeer ik u over de landelijke voortgangsmeting van het SLA. Dit memo bevat recent beschikbaar gekomen informatie en is daarmee een aanvulling op de Statenbrief Herijkte Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht. Daarnaast ga ik in dit memo kort in op de nieuwe WHO advieswaarden uit 2021.

Voortgangsmeting Schone Lucht Akkoord

Het RIVM voert tweejaarlijks een voortgangsmeting uit om te bezien of de SLA partners met het SLA op koers liggen om de doelen en ambities van het SLA te realiseren. Het gaat hierbij om de totaalaanpak van alle partners van het Schone Lucht Akkoord. De Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht maakt hier deel van uit. Het RIVM rapporteert over de ontwikkeling van de emissies, de concentraties en de gezondheidseffecten als gevolg van luchtvervuiling en doet dit onder andere voor het totale maatregelenpakket van het Schone Lucht Akkoord. Daarbij kijkt het RIVM naar de huidige situatie en de jaren 2025 en 2030.

De doelen en ambities van het SLA zijn:

1. Partijen streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren, waarbij wordt toegewerkt naar de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor stikstofdioxide en fijn stof in 2030. Het SLA akkoord is in 2020 tot stand gekomen en streeft in deze doelstelling naar de WHO advieswaarden uit 2005.
2. Partijen stellen als doel om in 2030 gemiddeld minimaal 50% gezondheidswinst (landelijk gemiddelde) ten opzichte van 2016 te behalen. Het gaat hierbij om gezondheidseffecten door blootstelling aan de uitstoot van binnenlandse bronnen.
3. Partijen onderschrijven de ambitie om in de sectoren (weg)verkeer (inclusief mobiele werktuigen), landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een dalende trend in te zetten van emissies van stikstofdioxide en fijn stof naar de lucht.

Het RIVM heeft de voortgangsmeting uitgevoerd met de hiervoor ontwikkelde gezondheidsindicator.

Doel 1: Permanente verbetering en toewerken naar de WHO-advieswaarden van 2005

Uit de berekeningen blijkt dat de emissies en concentraties voor stikstofdioxide en fijnstof een continue dalende trend vertonen. Gemiddeld over Nederland leidt dit tot een permanente verbetering van de luchtkwaliteit. In de voortgangsmeting is getoetst aan de WHO-advieswaarden uit 2005. Uit de voortgangsmeting blijkt dat de WHO-advieswaarden uit 2005 in 2030 bijna overal in Nederland gehaald worden, mits het gehele SLA pakket wordt uitgevoerd en er geen tegenvallers zijn. Uitzonderingen zijn een beperkt aantal binnenstedelijke en industriële gebieden. Naar verwachting voldoet de luchtkwaliteit in de provincie Utrecht in 2030 overal aan de WHO advieswaarden uit 2005.

Doel 2: 50% gezondheidswinst

Uit de prognoses van RIVM blijkt dat in 2030 met de SLA aanpak 47% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 wordt gerealiseerd. Mensen leven daardoor langer en in een betere gezondheid. Maar nog niet alle maatregelen konden worden meegenomen in de berekeningen, omdat een aantal zaken nog concreter uitgewerkt moeten worden. Het RIVM schat in dat met toevoeging van nog de, nu nog niet uitgewerkte, klimaat- en stikstofplannen de gezondheidswinst toeneemt tot 52%. Bij de voortgangsmeting in 2023 worden de nog ontbrekende maatregelen toegevoegd. Dit is bijvoorbeeld het geval voor een deel van het klimaatbeleid, de stikstofaanpak, het coalitieakkoord (van het kabinet-Rutte IV) en het Europese Fit-for-55 pakket (Europees klimaatbeleid). De meeste winst is te behalen door schoner wegverkeer.

De gezondheidswinst van 50% komt overeen met het halen van de WHO-advieswaarden uit 2005 voor stikstofdioxide en fijnstof in 2030. De gezondheidswinst is een landelijke doelstelling en gemiddeld voor Nederland uitgerekend. De geschatte gemiddelde gezondheidswinst voor Nederland geldt grotendeels voor elke gemeente en provincie, en dus ook voor de provincie Utrecht. Afhankelijk van specifieke lokale bronnen kan het percentage op gemeentelijk niveau iets afwijken.

Doel 3: Dalende trend voor de emissies in alle sectoren

Uit de RIVM-prognoses blijkt dat er sprake is van een dalende trend voor de emissies van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht voor de sectoren mobiliteit (wegverkeer), mobiele werktuigen, landbouw, binnenvaart en havens, industrie en huishoudens. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geeft aan dat uit het landelijke beeld blijkt dat de sectoren binnenvaart en havens, mobiliteit en mobiele werktuigen wat achter lijken te blijven op het gestelde landelijke streefdoel per sector. Daarentegen zijn er ook sectoren waarvoor de emissiereductie juist hoger uitpakt dan in eerdere ramingen werd verwacht. In de herijkte Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht zijn voor al deze sectoren acties en maatregelen opgenomen.

De haalbaarheid in 2030 van de nieuwe WHO advieswaarden uit 2021

In september 2021 maakte de WHO nieuwe, lagere advieswaarden voor stikstofdioxide en fijnstof bekend. In grote delen van Nederland, en in de gehele provincie Utrecht, liggen de concentraties hier boven. De verwachting is dat de nieuwe WHO advieswaarden ook in 2030 voor een groot deel van Nederland niet haalbaar zijn. Bij uitvoering van het gehele SLA pakket en zonder tegenvallers geldt voor de provincie Utrecht dat een deel van de provincie in 2030 aan de nieuwe WHO advieswaarden voor stikstofdioxide en fijnstof (PM₁₀) voldoet. In (groot) stedelijk gebied, nabij drukke (snel)wegen en nabij een enkele (pluim)veehouderij worden dan nog overschrijdingen verwacht. De nieuwe WHO advieswaarden uit 2021 voor de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) worden in 2030 nog nergens in de provincie Utrecht gehaald. Kortom: het behalen van de nieuwe WHO advieswaarden uit 2021 met het huidige SLA pakket en zonder tegenvallers, is in 2030 volgens de huidige beschikbare cijfers maar deels mogelijk in provincie Utrecht.

Hoe de provincie Utrecht met de nieuwe WHO advieswaarden omgaat is nog niet besloten. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat informeert de Tweede Kamer voor het zomerreces van 2022 over aanvullende maatregelen die nodig zijn om in 2030 aan de aangescherpte WHO advieswaarden te voldoen. Het RIVM is gevraagd hier een doorrekening van te maken zodat er inzicht komt hoe de nieuwe WHO advieswaarden zich verhouden tot de gezamenlijke ambitie in het SLA. Zoals aangegeven in de Statenbrief bij de herijkte Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht worden PS op een later moment geïnformeerd wanneer en hoe aan de nieuwe WHO advieswaarden voldaan kan worden en op welke wijze in SLA verband met de nieuwe WHO advieswaarde omgegaan wordt.

Voortgang maatregelen Schone Lucht Akkoord

Om de doelen van het SLA te halen, moeten wel alle afgesproken maatregelen uitgevoerd worden. Blijvende aandacht is dus nodig. Als provincie zetten we in op uitvoering van de maatregelen uit het SLA. We zoeken ook kansen in aanpalende terreinen zoals verkeer, landbouw en vergunningverlening waar we de luchtkwaliteit ook kunnen waarborgen. De provinciale aanpak is vastgelegd in de herijkte Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht.

De deelnemende SLA gemeenten hebben Decentrale Uitvoeringsplannen opgesteld. Veel maatregelen zijn al in gang gezet en worden momenteel uitgevoerd. Met succesvolle voorbeelden zoals: walstroom, milieuzones (voor stadsdistributie), stimuleren van elektrische voertuigen, deelauto's en fiets, voorlichtingscampagnes en subsidies om houtrookemissies tegen te gaan, burgerwetenschap / meten met sensoren, pilot landbouw in de regio FoodValley. Elk jaar rapporteren de partijen over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen. Een overzicht hiervan staat in het [SLA dashboard](#).

Interactieve kaarten gezondheidsindicator

Het RIVM heeft voor het SLA een gezondheidsindicator ontwikkeld. De gezondheidsindicator berekent het aantal verloren levensjaren en de gemiddelde levensduurverkorting. Als de maatregelen van het luchtbeleid worden uitgevoerd, dan wordt de lucht in Nederland de komende jaren schoner. Dat betekent dat mensen naar verwachting gemiddeld langer leven door de maatregelen. De [interactieve kaarten](#) maken inzichtelijk hoe de levensduurverkorting tussen 2016 en 2030 verandert. De informatie is zowel voor heel Nederland als op gemeentelijk niveau te bekijken.

De informatie is nog niet op provinciaal niveau te bekijken, maar deze informatie zal naar verwachting op termijn wel beschikbaar komen. Voor de provincie Utrecht is wel een berekening gemaakt. De gemiddelde levensduurverkorting in de provincie Utrecht door de luchtverontreiniging gaat met het huidige SLA pakket van 8,7 maanden in 2016 naar 4,7 maanden in 2030.

Rekentool lokale maatregelen

Het RIVM heeft ook een tool ontwikkeld waarmee de effectiviteit van SLA-maatregelen kan worden afgewogen: de Beleidsondersteuning Lokale Gezondheidsberekeningen tool (BLG-tool). De [BLG-tool](#) geeft een goede eerste indicatie van het gezondheidseffect van individuele SLA-maatregelen op lokaal niveau en is daarmee een interessante tool voor gemeenten die de potentiële gezondheidswinst van verschillende mogelijke maatregelen in beeld willen brengen.

Informatie per gemeente over emissies en concentraties

Met de Grootschalige concentraties en deposities (GCN) – tool van het RIVM is te zien wat de berekende uitstoot is van verschillende bronnen in de gemeente. Ook staat in deze tool de concentratie van verschillende stoffen, en welke sectoren daaraan bijdragen. De GCN tool komt binnenkort beschikbaar.

Vervolg

Ik zal u in het vervolg tweejaarlijks informeren over voortgang van de luchtkwaliteit en de gezondheidseffecten en jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen. Dit is in lijn met het verschijnen van de landelijke rapportage van het SLA en de onderliggende RIVM analyses over de te verwachten gezondheidseffecten.